

– формування культури міжнаціонального спілкування, вміння вирішувати міжетнічні конфлікти, що виникають мирними, а не силовими методами [6, с. 329].

Список бібліографічних посилань

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України. Київ : Либідь, 2002. 557 с.
2. Губа А. В. Характеристика складових управлінської культури в освіті. *Педагогіка і психологія*. 2008. № 3–4. С. 38–43.
3. Корсак К. В. Освіта, суспільство, людина в XXI столітті: інтегрально-філософський аналіз. Київ, 2005. 23 с.
4. Кривачук Л. Ф. Основні принципи діяльності інститутів виконавчої влади у сфері державної молодіжної політики в Україні // Ефективність державного управління в контексті глобалізації та євроінтеграції : матеріали наук.-практ. конф. (Київ, 29 трав. 2003 р.) : у 2 т. / відп. ред. В. І. Луговий, В. М. Князев. Київ : НАДУ, 2003. Т. 2. С. 450–451.
5. Орлов В. В. Основні напрямки діяльності органів виконавчої влади як суб'єктів державного управління у сфері державної молодіжної політики в Україні. *Економіка та держава*. 2008. № 3. С. 75–77.
6. Россохатський П. М., Домбровська С. М. Сучасна виховна концепція як механізм впливу на формування державної молодіжної політики. *Ефективність державного управління*. 2014. Вип. 39. С. 326–332.
7. Всемирная декларация о высшем образовании для XXI века: подходы и практические меры // Высшее образование в XXI веке: подходы и практические меры : II Всемир. конф. по высшему образованию (Париж, Франция, 5–9 окт. 1998 г.). Душанбе : Нац. комиссия по делам ЮНЕСКО, 2000. 33 с.

Отримано 25.02.2020

УДК 358.4:940.54

Віталій Віталійович ЗАБОРОВСЬКИЙ,

*доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ,
кандидат історичних наук, доцент*

ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ВПЛИВ НА СУПРОТИВНИКА У ВІЙНАХ: ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД

Розглянута еволюція теорії й практики інформаційно-психологічного впливу (ПВ) при підготовці та веденні бойових дій, оцінена ефективність різних форм і методів інформаційно-психологічного впливу, визначено значення накопиченого досвіду для сучасності.

Сучасна війна дедалі більшою мірою стає війною на ураження та руйнування свідомості противника та консолідацію свідомості власного народу. На жаль, Україна стала об'єктом добре організованої інформаційної війни з боку Російської Федерації. Отже, саме зараз актуальним є

питання виявлення інформаційно-психологічного впливу (ІПВ) та протидії йому. Під інформаційною війною розуміється форма протиборства між суб'єктами інформаційної боротьби (державами, блоками держав) з використанням засобів масової інформації, метою якої є ІПВ на населення, органи державної влади і складові сектора безпеки та оборони для формування відповідної суспільної думки, підриву морального духу як усього суспільства, так і окремих його інституцій.

Підсумки всіх війн минулого демонструють, що перемога у війні залежить від двох факторів: матеріального й морального. З найдавніших часів полководці знали, що боротися з ворогом можна не тільки зброєю, але й шляхом цілеспрямованого впливу на свідомість і психіку людей, і активно використовували інформаційно-психологічний вплив (ІПВ), тобто цілеспрямоване проведення й розповсюдження спеціальної інформації, що безпосередньо впливає на суспільну думку, психіку й поведінку населення, військовослужбовців для ослаблення морального духу й бойової могутності супротивника. Мета ІПВ – вплив на масову свідомість супротивника шляхом цілого арсеналу маніпуляційних методик та досягнення стійкого результату у формуванні суспільної думки в заданому маніпуляторами ключі. Перша спроба узагальнити основні напрямки діяльності по ослабленню морально-психологічного потенціалу військ і населення супротивника була започаткована в Китаї за 500 років до н.е. в одному з найдавніших трактатів по військовому мистецтву [1, с. 141–45]. На думку автора трактату, Сунь-Цзи, основні способи впливу на психіку і поведінку супротивника зводяться до наступних: «розтівайте все добре, що є в країні вашого супротивника»; «втягуйте провідних представників вашого супротивника в злочинні діла»; «підривайте їхній престиж і виставляйте в потрібний момент на ганьбу громадськості»; «використовуйте співробітництво самих підлих і брудних людей»; «заважайте всіма способами діяльності уряду»; «перешкоджайте всіма способами оснащенню, забезпеченню й наведенню порядку в збройних силах»; «знецінюйте всі традиції й богів ваших ворогів»; «будьте щедрі на пропозиції й подарунки для покупки інформації й спільників, не заощаджуйте ні на грошах, ні на обіцянках, тому що вони приносять багаті дивіденди» [2, с. 43]. Усі досягнення теорії й практики ІПВ війн першого покоління були успадковані й розвинуті в Новий час. Чінгіз-хан, використавши китайський досвід, попереду своїх військ висилав провокаторів для вербування зрадників і поширення чуток – Китай був захоплений за 4 роки. Наполеон казав, що краще мати 100-тисячну газету, ніж 100-тисячну армію [3, с. 57]. Ленін писав, що з усіх мистецтв (за масовістю поширення ІПВ) найголовнішим є кіно. Гітлер на початку Другої світової війни визнав, що успіхами «Бліцкригу» і славі непереможного Вермахту зобов'язаний Міністерству пропаганди Геббельса.

Путін після анексії українського Криму нагородив разом із військовиками велику кількість російських журналістів та працівників ЗМІ за дезінформацію і пропаганду.

Впровадження інформаційних технологій у збройних силах є нагальною вимогою сучасності. Перевага у часі та ступені інформованості стає неодмінною умовою перемоги у війні, що переконливо доводить досвід останніх збройних конфліктів і локальних війн. Особливо наочно це виявила сучасна, так звана гібридна війна Росії проти України, яка прихована під виглядом «народного повстання» так званих «ДНР і ЛНР». Інформаційно-психологічні операції (ІПО) є складовими частинами інформаційно-психологічної війни, як форми інформаційної боротьби. Вони ведуться таємно, не обмежені державними кордонами та жодними морально-етичними рамками, в усьому глобальному інформаційному просторі. Інформація стала чинником, здатним не лише спровокувати військовий конфлікт, але й призвести до поразки у війні. Інформаційна боротьба стала обов'язковою складовою боротьби збройної. Усім відомий вислів «Хто володіє інформацією, той володіє світом» у сучасних умовах інформатизації, розвинений американським дослідником М. Маклюеном, звучить так: «Справжня тотальна війна – це війна за допомогою інформації» [4]. Результати аналізу проведення ІПО свідчать, що РФ використовує зокрема такі форми і способи інформаційного протистояння, як: маніпулювання суспільною свідомістю та політичною орієнтацією соціальних груп населення країни з метою створення політичної напруженості та контрольованого хаосу; створення атмосфери негативного ставлення до культурної спадщини противника, втрати національної свідомості; ініціювання страйків, масового безладу та інших акцій економічного протесту; підлив міжнародного авторитету держави, її співробітництва з іншими країнами, та багато інших [5, с. 10–13]. Для здійснення ІПВ Російською Федерацією створена відповідна розгалужена інформаційна інфраструктура, задіяні сили та засоби частин ІПО та інформаційний медіааресурс міжнародного, федерального та регіонального рівнів [6, с. 28–32].

Таким чином, історичні факти незаперечно свідчать про високий рівень, якого досягла теорія й практика ІПВ на населення й військовослужбовців супротивника на початку ХХІ століття. Одержали подальший розвиток такі напрямки ІПВ як обґрунтування причин розв'язання агресії, дискредитація керівництва супротивника, внесення розколу й протиріч у його ряди, фальсифікація історичних подій. Заходи інформаційно-психологічного впливу стали погоджуватися з бойовими завданнями, які виконували збройні сили. ІПВ стає невід'ємною частиною військового мистецтва. У сучасних умовах суттєво змінився характер збройної боротьби – вона набула ознак «гібридної» війни, ще більше значення набувають

інформаційно-психологічні операції. Недооцінка можливостей інформаційно-психологічного впливу може стати фатальною під час подальшого ведення «гібридної війни» проти України.

Список бібліографічних посилань

1. Заборовський В. В., Желтобородов О. М. Формування основ інформаційно-психологічного впливу на супротивника у війнах першого та другого покоління. *Збірник наукових праць Харківського університету Повітряних Сил*. 2009. Вип. 2 (20). С. 141–145.
2. Конрад Н. И. Сунь Цзы. Трактат о военном искусстве. М. : Изд-во Акад. наук СССР, 1950. 120 с.
3. Мережковский Д. С. Наполеон. Нальчик : Логос, 1992. 352 с.
4. Інформаційно-психологічні операції у сучасних військових конфліктах. Шляхи та способи протидії негативному інформаційному впливу на свідомість та психіку особового складу // StudFiles : сайт. 10.06.2019. URL: <https://studfile.net/preview/8086488/page:11/> (дата звернення: 26.02.2020).
5. Певцов Г. В., Залкін С. В. Реалізація підходів інформаційної війни Російською Федерацією в сучасному інформаційному просторі України. *Наука і техніка Повітряних Сил*. 2014. Вип. 2 (15). С. 10–13.
6. Певцов Г. В., Залкін С. В. Інформаційно-психологічні операції Російської Федерації в Україні: моделі впливу та напрями протидії. *Наука і оборона*. 2015. № 2. С. 28–32.

Отримано 27.02.2020

УДК 323.22/.28

Олександр Семенович МОШЕНСЬКИЙ,

*доцент кафедри соціальних та економічних дисциплін факультету № 2
Харківського національного університету внутрішніх справ,
кандидат філософських наук, доцент;*

 <https://orcid.org/0000-0002-5171-0112>

ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНІ АСПЕКТИ УКРАЇНСЬКОГО ПАТРІОТИЗМУ

Аналізуються інтеграційні процеси в сучасному світі та місце України в цих процесах. Наголошується на необхідності пошуку нових засад для подальшого вибудовування української ідентичності. Робиться висновок про те, що Україна у подальшому державному будівництві більшою мірою має спиратися на власні сили, не покладаючись на партнерів.

В сучасному світі чітко проявила себе тенденція щодо зближення держав, народів, культур, між якими встановлюються все більш тісні контакти, що призводить до поступового формування механізмів взаємного впливу, а відтак і взаємозалежності.